

ОТМЯНА НА ВЛЕЗЛИ В СИЛА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ПО АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОИЗВОДСТВА

С касационното производство се изчерпва възможността за оспорване на административни актове и съдебни решения по административни дела като редовен способ за съдебен надзор. В кодекса е предвидена възможност за извънреден контрол върху влезли в сила съдебни актове по административни дела поради допуснат дефект. Това е отмяната на влезли в сила съдебни актове. Отмяната е „извънinstanciонно производство пред съда, което не се подчинява на общите правила на съдебното обжалване“¹. Това средство за преодоляване на законовата материална сила на съдебното решение, на силата на пресъдено нещо.²

1. Това е извънредно производство пред ВАС и то има редица особености. Едната от тях са актовете, които подлежат на този извънреден вид контрол. Преди приемането на АПК на отмяна подлежах само съдебни решения, които са влезли в сила.³ Сега положението е променено. С приемането на АПК, в чл.237 е разширена възможността за отмяна за по-широк кръг актове. Сега на отмяна подлежат влезли в сила съдебни решения, влезли в сила определения и разпореждания, с които се прегражда развитието на делото.

¹ Къндева, Ем. в: Хрусанов, Д., Д. Костов, Ем.Къндева, К.Лазаров, Нови моменти в Административния процес според АПК, Тематичен коментар, С., Сиела, 2007 г., с.323

² Костов, Д., Д.Хрусанов, Административен процес на Република България, второ преработено и допълнено издание, С., Сиби, 2011 г., с.254, а също и Сталев, Ж., Българско гражданско процесуално право, С., 2000 г., с.532

³ Чл.41 от Закона за Върховния административен съд (отменен) и ТР№1 от 08.06.2001 г., ВАС

2. Искане за отмяна могат да оправят две категории лица. На първо място е страната по делото, за която съдебният акт е неблагоприятен. Освен това право да иска отмяна има трето лице. В теорията на административния процес се счита, че това са два различни вида отмяна.⁴ Това виждане може да бъде споделено.

3. Като извънреден способ отмяната е ограничена в рамките на уредени от кодекса случаи. Те се наричат основания за отмяна. Това са такива обстоятелства, чието наличие не позволява в правния мир да останат и да породят действие влезли в сила съдебни актове със съответните пороци. Тук стабилността на съдебния акт и неговата устойчивост отстъпват на необходимостта от отмяна поради наличие на обстоятелства, които водят до основателни съмнения на неговата редовност.

В чл.239, т.1 на АПК е предвидено, че отмяна е възможна, когато се открият нови обстоятелства или нови писмени доказателства от съществено значение за делото, които при решаването не са могли да бъдат известни на страната. Важно тук е, че те не са новосъздадени, а са новооткрити – те са съществували към момента на възникване на спора или на неговото решаване, но страната не е имала информация за тях. Другата възможност е страната да знае за тях, но да не може да ги представи. Другото изискване е те да са от съществено значение за делото.

Второто основание за отмяна е, че по надлежния съдебен ред се установи неистинност на показания на свидетели или на заключението на вещите лица, върху които е основан актът, престъпно действие на страната, на нейния представител или на член на състава на съда във връзка с решаване на делото. Тези обстоятелства трябва да са установени с влязла в сила присъда.

Третото основание е съдебният акт да се основава на документ, който по надлежния съдебен ред е признат за подправен, или

⁴ Костов, Д., Д. Хрусанов, цит.съч., с.254 Основание за това виждане се съдържа в уредбата, която е самостоятелна при двата случая и в особености на процедурата и актовете, които подлежат на отмяна.

на акт на съд или на друго държавно учреждение, който впоследствие е бил отменен. И тук „надлежен съдебен ред“ означава влязло в сила съдебно решение.

Четвъртото основание е основано на съществуването между същите страни, за същото искане и на същото основание да съществува друго съдебно решение, което е влязло в сила и противоречи на решението, чиято отмяна се иска. Тук има поне две влезли в сила съдебни решения, които имат еднакъв предмет, едни и същи страни и едно и също основание, но са решение по различен начин. Приема се, че става дума само за съдебни решения, а не за другите съдебни актове.

Основание за отмяна е нарушаването на съдопроизводствените правила, поради което страната е била лишена от възможност да бъде надлежно представлявана или да се яви лично или чрез пълномощник. Това означава, че е накърнено правото на защита дотолкова, че да не може да се осъществи. Тук законодателят е внесъл ограничение на приложното поле на това основание, като е поставил ограничение. То означава, че правото на защита е било ограничено и то до степен да стане основание за отмяна на влязло в сила съдебно решение по причина на препятствие, което не е могла да отстрани, т.е. то е извън нейните възможности за въздействие.

Шестото, последно основание за отмяна е свързано със съществуването на решение на Европейския съд за защита на правата на човека установено нарушение на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи. Решението на тази европейска институция, с което се констатира нарушение на Конвенцията, е задължително за държавата, която има качеството ответник.

4. Искането от лицата, които имат право, се подава в писмена форма съобразно изискванията на чл.212 и чл.213 от АПК чрез първоинстанционния съд. Задължително е да се посочи основанията за отмяна. Съдът разглежда само основанията, които са посочени в молбата и предложението за отмяна. Актовете, с които се упражнява тази възможност – молба и предложение показват,

че става дума за извънредно производство. Ако не отговарят на изискванията на чл.241, то те се оставят без движение за отстраняване на нередовностите в 7-дневен срок. Заинтересуваните страни подават възражения.

Установени са сравнително кратки срокове, които са съобразени със съдържанието на съответните основания за отмяна.

5. Делото се разглежда в открито съдебно заседание от ВАС. Съставът на съда е тричленен, когато се разглежда решение на административен съд, а петчленен, когато става дума за решение на ВАС. Възможно е делото да се разглежда от 7-членен състав, когато решението е постановено от 5-членен състав на ВАС.

Съдът се произнася с решене по искането за отмяна, като отхвърля искането или отменя решението изцяло или отчасти – чл.244, ал.1 от АПК. След това делото се връща за ново разглеждане в съответния съд, от друг състав с указания от къде – от кое процесуално действие да започне новото разглеждане. В случаите на чл.239, т. 4 съдът отменя решението.

Решението на ВАС по искането за отмяна е окончателно и не подлежи на обжалване. При новото разглеждане се прилагат правилата за ново разглеждане от първоинстанционния съд, подобно на уредбата на касационното производство. Тук няма ограничения за представените доказателства.

6. В кодекса и в теорията се обособява самостоятелен вид отмяна – това е отмяната по искане на трето лице. То може да иска такава отмяна, ако решението за него е неблагоприятно.

Неговата възможност е ограничена и третото лице не може да иска отмяна на влезли в сила определения и разпореждания, с които се прегражда развитието на делото, защото то не е било страна в производството. Съществува и друго ограничение – не подлежат на отмяна влезлите в сила решения, постановени от седемчленен състав на ВАС. Освен това трето лице не може да иска отмяна на решение за обявяване на нищожност или за отмяна на общ админи-

стративен акт или на споразумение по акт, ако оспорването е било надлежно съобщено по реда на чл.181, ал.1.

Производството по искането за отмяна по искане на трето лице се извършва по същия ред, като отмяната, поискана от страна по делото. ВАС се произнася с решение. Той може да отхвърли искането за отмяна или да отмени изцяло или отчасти решението. В този случай той връща делото на първоинстанционния съд за ново разглеждане от друг състав на надлежния съд.